

que és on diu Ga. Girona que s'usa aquesta extraordinària forma masculina? —⁸ Abenbatuta cita un poble anomenat els *Bodjás* (Dozy, *Suppl.* 1, 850a); no pensem en això, car ni que sigui en el Nord d'Àfrica això no és semític, ni són idees relacionables. —⁹ *Ipular* és bastant general en els parlars basc-francesos i de Guipúscoa, en el sentit de «tierra que queda sin labrar en el borde de los campos», «trecho libre» i a la Sule «lleteresa» («laiteron»). És de creure que sigui un compost format amb *larre*,¹⁰ *larra* «pastizal, dehesa» (*lar* «abrojo») pot ser el mateix o sigui que queda **ipu*. En realitat això és evident encara que resti hipotètic. Si arribem a assegurar que hi ha relació entre el cat. *botja* i el gascò *póija* (de sentit més aviat semblant al del suposat **ipu* i amb *p*, no *b*) valdrà la pena de seguir especulant sobre aquesta pista basca. Quant a un *buyo*, *buyu*, «residuo de trigo», no interessa, com sigui que Azkue no el registra més que en dos pobles esparsos de Biscaia, per tant no hi ha cap base per veure ací un mot basc antic. —¹⁰ A la Vall d'Aran s'accentua més que en la resta del gascò la idea d'«herbei», «herba», «gleva herbada», però també hi existeix el matís de «terra erma» i *üa püga* s'hi usa de vegades amb el sentit d'un «ermot». Però sobretot en el verb *puğáse* «quedar erm» «deixar com a guaret», *üa terra que l'an dišada puğá* «ermar, quedar-se erma». —¹¹ *TdF* «*poujo*, *poutjo* (bearn.) s. f. étendue de pays ordinairement en friche, et traversée par une route ou un chemin, en bas Limousin; *La Pouge*, nom de lieu fréquent en Périgord. *Cami de la poujo*, nom générique des chemins qui suivent les hauteurs, en Béarn». Els diccs. de l'occità antic no confirmen l'existència d'un «roman *pogia*, *posgia*» aquí citat pel *TdF*. Les dades bearneses provenen de Lespy-R., de qui ve la idea errònia de cercar-hi la noció (i l'etimologia) a base de «altura»: «*poude*, *poutye* [ant.] *podge*: *hauteur*, colline; *la poude* ou *lou camii de la poude*: nom générique des chemins qui suivent les hauteurs, Raymond, [*Dictionnaire Topogr. des Basses Pyr.*] *La podge de Salies... poye enta Lanéplaa*, Archives des B-Pyr.; Pogge, P. Raymond, Cartulaire de St. Jean de Sorde, 1873». L'afirmació de Mistral que és un nom del Peitrigord s'haurà de comprovar millor, car almenys en part es deu fundar en un doc. de c. 1185 inclòs després per Brunel en *Les plus anc. chartes*, 225.79-89, on, parlant d'un *ome litge* G. Lapoja i el seu nebot, diu: «*la Poja* es lor reccps e lor chambra, e deu los hi recebre quant iran e quant venran --- e aquit afeuat de *la Poja* e il de S. Amant an mais --- il de *la Poja* deven ---». Ara bé el text d'aquest «dénombrement des possessions en Périgord de la famille Carol» «a été défiguré, il a été transposé en dialecte gascon»; i, conservat a l'arxiu del departament dels B-Pyr., fou publicat per P. Raymond en els «Archives hist. du département de la Gironde». Encara que segons Brunel es tracta d'un lloc situat cap a Nontron, que és a la Dordogne, prop del trifini amb la Haute-Vienne i la Charente,

caldrà doncs comprovar fins a quin punt es tracta d'un nom veritablement arrelat allí i no d'un nom degut a la transposició en dialecte gascò. De tota manera això sembla contenir el mot que ens interessa i documentar-ne l'existència des d'un període medieval ben antic.

BOTÓ, 'gèmol·la o poncella d'un vegetal', 'peça plana o bombada d'os, metall, etc., que serveix per cordar vestits' i altres objectes de forma semblant, del mateix origen germànic que el verb *BOTAR*, probablement per conducte del fr. ant. *boton* (avui *bouton*). □ 1.^a doc.: 1296.

En un doc. rossellonès d'aquesta data: «--- ni daurarà alcuna obra de coyre ni de laton, sinó tant solament *botons* plans ab бага, o alcuna altra obra de glesa» (Alart, *RLR* v, 94). I amb aquest sentit material apareix força sovint en la documentació, p. ex. parlant dels d'un brial: «bliau --- ab *botó*s», a. 1303 (Alart, *InuLC*, s. v. *sollivi*); «hic condilus, -i, per *botó*» en el glossari llatí-català del ms. 139 de Ripoll, que sembla ser també de cap aquelles comarques i de c. l'a. 1400 (p. p. Cases i Homs, *Misc. Griera* 1, 142).

Hi ha usos figurats o comparatius, p. ex. com a terme de comparació d'una cosa de cap valor, «sas manas <s>es no presa el un *botó*», S. xiv, en la Quèsta del Sant Graal on trasllada un *bouton* de l'original francès (ed. Todiesco, 129.2); o en Muntaner, «qué negú faés damnatge a la Sgleya ne li levàs valent de un *botó*», cap. 152. Freqüent des de l'Edat Mitjana l'aplicació als testicles, com en Eiximenis (*Terç*, els d'un jòneç, *DBal.*), o als humans, com en Jacme Roig, c. 1460, «mullà -ls *botons* / en aygua freda», *Spill*, 10148; «*botons* d'home», 1472-89 en Joan Esteve, *Liberté Eleg*, f.^o elv1; «les vergonyes: *verenda* --- los *botons*: *testes*, la bolsa: *scrotum*», OPou, *ThPu.*, p. 250; 1 els usos més variats del mot es trobaran exemplificats en aquest diccionari de 1575, en les pp. 176, 200, 307 i 308 (ll. *umbilici*, *fibula*, *gemma*, *globulus*, *orbiculus*, i veg. allí les explicacions catalanes). En el sentit de 'botó de la roda del carro', hi ha mots anàlegs en cèltic, i documentats allí des d'antic (ky. *botb* f., que sembla representar un prototipus BUTTA).² En tot cas, en tots els altres sentits sembla seguir l'origen germànic d'aquest mot, que des del fr. antic es propagà a l'oc., cat., cast. i portuguès, veg. Gamillscheg, *R. Germ.* 1, 212 (cf. Th. Braune, *ZRPh.* xi, 352-3).³

DERIV.: *Botonar* tr. [1478-89, JEsteve, *Li. Eleg.*, s. v. *cinyir*], *botonar-se* [c. 1410, St. Vicent Ferrer, *Sermons* 1, 137.25]; *botonat*, -ada [a. 1366, Miret, *Templ. i H.*, p. 363]; *embotonar* aprox. en el sentit de 'imbricar les teules en un terrat' [tres exs. en docs. ross., 1533-1560, *InuLC*, s. v.]; *botonada*; *botonador*; *botonadura* [1384; Careta el té per barbarisme en lloc de *botonada*]; *botoner*; *botonera* [1575, «--- *botons*: *blobulus*; *traucs* o *botoneres* ---», OPou, *ThPu.*, p. 308]; *botoneria* [1484, *AlcM*; 1868, *SLit. Costa*]. *Botonet* [S. xiv; OPou]. *Botonut*. *Desbotonar* o *esbotonar*. Per a l'antic *botor* 'pústula' [S. xv], que no és més que un homònim, d'origen aràbic, veg.